

До спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-50
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, буд. 77

ВІДГУК

**офіційного опонента Притики Юрія Дмитровича на дисертацію Білоуса
Костянтина Віталійовича на тему: «Малозначні справи у цивільному
судочинстві», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Цивільний процесуальний кодекс України визначає завданням цивільного судочинства справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави (ч. 1 ст. 2 ЦПК України). Для досягнення мети та завдань цивільного судочинства у законодавстві має бути передбачена оптимальна модель диференціації цивільної процесуальної форми, яка відповідала б принципам пропорційності та правової визначеності, що є невід'ємними вимогами верховенства права. Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 року № 2147-VIII передбачалася низка нововведень у сфері цивільного судочинства, серед яких вагоме значення мало запровадження процесуального інституту малозначних справ та спрощеного позовного провадження як процесуального порядку розгляду вказаної категорії справ. Спрощені процедури розгляду малозначних справ діють у багатьох державах Ради Європи, а на загальноєвропейському рівні існує єдина для всіх держав-членів ЄС процедура вирішення малозначних справ у транскордонних провадженнях, тому новелізація процесуального законодавства в цій частині ознаменувала собою наближення вітчизняної моделі цивільного процесу до кращих

європейських практик і стандартів правосуддя. Водночас, запровадження процесуальних інститутів, досвіду функціонування яких Україна попередньо не мала, викликало низку проблем у судовій практиці, а також стало каталізатором дискусій в академічному середовищі, зокрема щодо їх відповідності принципам цивільного процесу, забезпечення доступності правосуддя, повноти дотримання конвенційних гарантій права на справедливий суд, специфіки оскарження судових рішень у малозначних справах тощо. Ключовим у цьому контексті стало рішення Конституційного Суду України від 22 листопада 2023 року № 10-р(II)/2023 у справі за конституційними скаргами Дорошко Ольги Євгенівни, Євстіфєєва Микити Ігоровича, Кушаби Івана Петровича, Якіменка Володимира Петровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пунктів 1, 5 частини шостої статті 19, пункту 2 частини третьої статті 389 Цивільного процесуального кодексу України (щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спорах), в якому було визнано неконституційними пп. 1, 5 ч. 6 ст. 19 ЦПК України. Тож наразі питання стосовно співмірного цінового порогу для малозначних справ за майновими вимогами, а також оптимальних критеріїв для визначення малозначності справи за немайновими вимогами набули великої актуальності. З огляду на вищевказане виникла об'єктивно обумовлена необхідність у проведенні комплексного дослідження феномену малозначних справ у цивільному судочинстві.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій.

Обґрунтовано визначивши об'єкт та предмет дослідження, автор поставив за мету з'ясувати концептуальні підстави інституту малозначних справ у цивільному судочинстві, а також процесуальні особливості їх розгляду в контексті права на справедливий судовий розгляд, передбаченого ч. 1 ст. 6 ЄКПЛ та практикою ЄСПЛ. Слід наголосити, що мета дослідження цілком влучно конкретизується у його основних завданнях.

Завдяки детальному дослідженню теоретичних аспектів малозначності справи як

категорії цивільного процесуального права і предмета судової діяльності, її онтологічної природи, змісту, ознак, критеріїв кваліфікації, процесуальної форми розгляду малозначних справ, а також ґрунтовному аналізу судової практики, яка стосується підстав допуску малозначних справ до перегляду в суді касаційної інстанції, були сформульовані положення, висновки та рекомендації, що свідчать про виконанні завдання та досягнення автором заявленої мети дослідження.

Результативність наукового дослідження обумовлюється вмiлим застосуванням сучасних методів наукового пізнання, вмiнням системного аналізу та узагальнень судової практики відповідно до норм процесуального права.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації, мають достатній рівень обґрунтованості, що підтверджується значним обсягом опрацьованих джерел. Особливо слід відзначити, що важливою частиною джерельної бази дисертації стала судова практика Європейського суду з прав людини та Верховного Суду. Це доводить високий науково-практичний рівень роботи, свідчить про глибину та виваженість наукових висновків та викладених у дослідженні практичних рекомендацій.

Також аргументом на користь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації, є аналіз значної кількості робіт вчених у галузі цивільного процесуального права доревольуційної, радянської доби, а також сучасних вітчизняних та закордонних авторів. Досить розгорнутий аналіз як нормативно-правових джерел, так і праць представників різних історичних періодів розвитку науки цивільного процесу демонструє вагомий внесок автора у систематизацію й узагальнення наукових положень пов'язаних з проблематикою малозначних справ та спрощених проваджень і процедур цивільного судочинства.

У дисертації здійснено аналіз різноманітних наукових позицій стосовно певних теоретичних питань, разом із тим, автором визначено особисте ставлення до тих чи інших думок вчених, а також висловлено власне бачення щодо проблематики досліджуваної теми на підставі відповідних аргументованих положень. Сформована

авторська концепція щодо окреслених у дисертації питань констатує теоретичне значення отриманих результатів, а також можливість їх подальшого опрацювання у теорії цивільного процесуального права.

Критерієм обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій також є можливість їх впровадження у практичну діяльність. Отримані результати дослідження мають практичне значення, оскільки їх може бути використано у процесі удосконалення цивільного процесуального законодавства України шляхом внесення запропонованих автором змін, спрямованих на підвищення ефективності судового розгляду малозначних справ у цивільному судочинстві України.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків, рекомендацій. Усі розділи та підрозділи дисертаційної роботи за своїм змістом та висновками, перспективами подальшого дослідження і використання для розвитку цивільного процесуального права слід вважати вагомими та вдало викладеними. Аналіз змісту дисертації дозволяє послідовно дослідити процес втілення ідей і думок автора у тексті наукової роботи, виділити найбільш переконливі аргументи, а також питання, які потребують подальших досліджень.

Наукова новизна отриманих положень дисертації Білоуса К. В. обумовлена тим, що представлена ним робота є першим в Україні комплексним теоретичним дослідженням феномену малозначних справ як процесуально-правового явища, концептуальних основ інституту малозначних справ у цивільному судочинстві, а також процесуальних особливостей їх розгляду в контексті забезпечення права на справедливий суд крізь призму гарантій ч. 1 ст. 6 ЄКПЛ (стор. 8 дисертації).

До найбільш вагомих результатів, що відображають наукову новизну роботи, на думку опонента, слід віднести положення у яких:

– сформульовано теоретичну концепцію малозначності справи у контексті диференціації цивільного судочинства, а також системи його провадження, де малозначна справа є первинною стосовно процесуальної форми її розгляду, оскільки особливості

останньої визначаються сутнісними характеристиками справи, яка є основним предметом судової діяльності, через це первісним критерієм диференціації цивільної процесуальної форми виступає характер спору про право, тому ознака малозначності є засобом диверсифікації цивільних справ на окремі категорії для розгляду і вирішення яких, за наявності передбаченої процесуальним законом сукупності умов (ціна позову, його предмет, складність справи, характер спірних правовідносин, значення справи для сторін і суспільства), застосовується спеціальний процесуальний порядок, покликаний забезпечити доступність правосуддя шляхом максимально можливого спрощення і оптимізації судового розгляду справ, що відповідають критерію малозначності;

– надано теоретичне визначення термінопоняттю «малозначні справи» у цивільному судочинстві, під яким слід розуміти окремий, самостійний різновид цивільних справ, які характеризуються: а) обмеженістю верхньої межі ціни позову; б) нескладністю з огляду на можливо-допустиму тривалість їх судового розгляду, зміст та обсяг питань права і факту, які має вирішити суд; в) специфічним характером спірних правовідносин, проявом якого є участь «слабкого суб'єкта» в окремих категоріях справ (про захист прав споживачів, про стягнення аліментів); г) спрощеним процесуальним порядком їх розгляду; д) обмеженістю права касаційного оскарження;

– запропоновано авторський підхід до кваліфікації справ як малозначних, в основу якого покладено два базових критерії: 1) за вимогами майнового характеру – ціна позову, що застосовується у справах: а) вартісний вимір предмета позову в яких не перевищує дванадцяти місячних розмірів середньої заробітної плати (доходу) в Україні; б) незначної складності, визнаних судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує двадцять чотири місячних розмірів середньої заробітної плати (доходу) в Україні; 2) за вимогами немайнового характеру – складність справи, яка визначається з огляду на характер спірних правовідносин, значення справи для сторін і суспільства,

тому цей критерій береться до уваги в справах, пов'язаних з аліментними, шлюбно-сімейними, трудовими правовідносинами, справах про захист прав споживачів;

– з огляду на особливості онтологічної природи малозначних справ, запропоновано спрощене позовне провадження трансформувати в провадження у малозначних справах, яке б враховувало їх специфіку шляхом адаптації процесуальної форми до сутнісних характеристик досліджуваної категорії цивільних справ, що дозволить забезпечити їх ефективний розгляд;

– визначено загальні, сутнісні ознаки спрощеного позовного провадження як процесуальної форми розгляду малозначних справ у національних і зарубіжних правових порядках, а саме: 1) розширена суддівська дискреція при визначенні процесуального порядку розгляду справи; 2) редукція процедури судового розгляду, котра проявляється в особливостях підготовчого провадження, зокрема відсутності підготовчого засідання, можливості розгляду справи без повідомлення сторін за наявними у ній матеріалами, відсутності судових дебатів, скороченості строків судового розгляду тощо; 3) спеціальні правила сплати судового збору, зокрема звільнення від його сплати, встановлення пільгових ставок і умов, що істотно послаблює тягар судових витрат порівняно із загальним позовним провадженням; 4) орієнтація на самопредставництво сторін, чому сприяє спрощення всієї процедури, що розраховане на участь сторони без професійного представника, хоча така участь не виключається; 5) використання стандартизованих форм процесуальних документів; 6) застосування технологій електронного документообігу; 7) використання альтернативних способів врегулювання спорів, зокрема медіації, у тому числі обов'язкової, для окремих категорій малозначних справ;

– на основі порівняльного дослідження законодавства іноземних держав, виокремлено дві базові моделі розгляду малозначних справ: 1) створення окремих судових органів або передача таких справ на розгляд спеціальним суддям; 2) запровадження особливих порядків або процедур, як правило спрощених, у межах

ординарної цивільної процесуальної форми для розгляду малозначних справ, що у законодавчій площині реалізується двома основними способами, зокрема шляхом: а) виокремлення самостійного автономного провадження цивільного судочинства поряд із позовним, наказним та окремим; б) внутрішньої диференціації ординарної процесуальної форми розгляду справ у межах позовного провадження на два порядки – загальний і спрощений;

– визначено специфіку реалізації права на доступ до суду в малозначних справах, окреслено головні напрямки забезпечення її ефективності, зокрема шляхом: 1) посилення консенсуальних основ у цивільному судочинстві через запровадження обов'язкової медіації у справах про стягнення аліментів на дитину, батьків, одного із подружжя, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, батьків, одного із подружжя, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства), про розірвання шлюбу, про захист прав споживачів; 2) застосування спеціальних правил сплати судового збору, які б передбачали звільнення від його сплати позивачів у деяких категоріях малозначних справ, а саме у спорах про стягнення аліментів на батьків, одного із подружжя, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на батьків, одного із подружжя, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, про захист прав споживачів, у справах про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України; 3) закріплення права на безоплатну правову допомогу в деяких категоріях малозначних справ, зокрема у спорах, що виникають з аліментних, трудових правовідносин, спорах про захист прав споживачів, а також про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України;

– для досягнення цілей темпоральної оптимізації процедури судового розгляду малозначних справ запропоновано певні заходи, покликані, по-перше, забезпечити

імплементацию базових стандартів і методик судового керівництва часом, по-друге, передбачити механізм реалізації останніх через визначення набору засобів і прийомів їх здійснення, зокрема шляхом: 1) перерозподілу та зменшення судового навантаження; 2) застосування процесуальних засобів і прийомів регулювання граничної тривалості провадження у малозначних справах; 3) забезпечення своєчасності руху справи та завершення судового розгляду; 4) встановленню верхньої гранично прийнятної межі максимально допустимої тривалості провадження у малозначних справах, темпоральний вимір якої має відповідати вимогам оптимальності та передбачуваності строків;

– надано структурно-змістовне визначення термінопоняттю «кейс-менеджмент в малозначних справах» під яким слід розуміти системний підхід до організації та керування ходом судового розгляду справ, котрі з огляду на вартісний вимір предмета позову, характер спірних правовідносин є менш складними і значущими, у рамках якого дії суду спрямовані на: 1) швидке й ефективне вирішення спору; 2) раціональне використання матеріального, процесуального і темпорального ресурсів; 3) застосування засобів інформаційної взаємодії; 4) забезпечення доступності інформації про стан розгляду справи; 5) використання альтернативних способів вирішення спорів; 6) систематизацію, класифікацію справ; 7) врахування інтересів та потреб сторін при плануванні розвитку процесу, визначені динаміки вчинення окремих процесуальних дій; 8) застосування автоматизованих систем обробки документів, обчислення термінів, нагадування про події;

– запропоновано низку змін до цивільного процесуального законодавства: а) розширення переліку малозначних справ (ст. 19 ЦПК України); б) встановлення обов'язку сторін вжити заходів досудового урегулювання спору, зокрема шляхом медіації, у малозначних справах (ст. 49 ЦПК України); в) звільнення від сплати судового збору позивачів у деяких категоріях малозначних справ, а саме у спорах про стягнення аліментів на батьків, одного із подружжя, збільшення їх розміру, оплати додаткових витрат на батьків, одного із подружжя, стягнення неустойки (пені) за прострочення

сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, про захист прав споживачів, у справах про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України (ст. 5 Закону України «Про судовий збір»); г) закріплення права на безоплатну правову допомогу в деяких категоріях малозначних справ, зокрема у спорах, що виникають з аліментних, трудових правовідносин, про захист прав споживачів, а також надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України (ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»); г) уточнення змісту та критеріїв застосування підстав касаційного оскарження судових рішень у малозначних справах (ст. 389 ЦПК України).

Водночас, низка інших положень дисертації сприяє удосконаленню та подальшому розвитку науки цивільного процесу в контексті формування системи знань про малозначні справи як категорію цивільного процесуального права і предмет судової діяльності. Окремо слід відзначити висновки, пропозиції та рекомендації, які сформульовані у дослідженні та відповідають вимогам наукової новизни.

Оцінка змісту дисертації. Зміст дослідження відповідає заявленій темі та запропонованому плану роботи. Структура та обсяг детерміновані обраним предметом, метою і завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, 2 розділів, 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі визначено об'єкт та предмет наукового пошуку, його мету і завдання, обґрунтовано вибір теми дослідження, наведені основні положення новизни, практичне значення одержаних результатів, їх апробація, а також окреслено загальну структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ роботи присвячений дослідженню концептуальних основ інституту малозначних справ у цивільному судочинстві. Там автор з'ясовує онтологічну природу малозначності справи у цивільному судочинстві крізь призму як загальнофілософських, діалектичних, так і суто процесуальних категорій, зокрема таких як «спір про право», «юридичний спір», «цивільна справа», розглядає питання

критеріїв кваліфікації справ за ознакою малозначності, доцільності розширення переліку малозначних справ, а також детально аналізує рішення Конституційного Суду України щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спорах від 22 листопада 2023 року № 10-р(П)/2023, виокремлює його сильні й слабкі сторони. За результатами дослідження здобувач виводить дефініцію термінопоняття «малозначні справи», дає перелік їх сутнісних ознак та аргументовано розкриває зміст кожної з них, окреслює власний підхід до визначення вартісного еквівалента при обчисленні ціни позову в малозначних справах, пропонує трансформувати спрощене позовне провадження в провадження у малозначних справах. Водночас, автор детально характеризує тенденцію диференціації судових процедур, призначених для розгляду малозначних справ, крізь призму принципу пропорційності, а також дає структурно-функціональну характеристику спрощеного позовного провадження як процесуальної форми розгляду малозначних справ.

Другий розділ роботи розкриває процесуальні особливості розгляду малозначних справ, об'єктивує конкретні пропозиції автора щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства та судової практики у контексті дотримання гарантій права на справедливий судовий розгляд під час розгляду малозначних справ. У межах цієї частини дослідження детально аналізується право на доступ до суду в малозначних справах, його особливості, обумовлені специфікою онтологічної природи досліджуваної категорії справ, а також спрощеною процедурою їх розгляду. Дисертант пропонує ефективну модель розгляду малозначних справ крізь призму принципу пропорційності та окремих гарантій ч. 1 ст. 6 ЄКПЛ (публічності, розумності строків судового розгляду тощо), зосереджує увагу на визначені меж судового керівництва (*case management*) під час розгляду малозначних справ, його процесуальних особливостях, а також обґрунтовує доцільність запровадження процесуальних фільтрів касаційного оскарження судових рішень у малозначних справах, їх відповідність як Конституції України, так і стандартам Комітету Міністрів Ради Європи, що суттєво впливає на рівень

ефективності функціонування правового механізму забезпечення реалізації системи гарантій права на справедливий суд.

Висновки дисертації кореспондуються із положеннями наукової новизни, висвітленими у вступі, а також із загальним текстом роботи, є обґрунтованими, виваженими та достовірними.

Дискусійні положення дисертації. Дослідження К. В. Білоуса позбавлене концептуальних недоліків, системних прогалин та суперечностей. Водночас, його окремі положення мають дискусійний характер, тому потребують додаткового обговорення під час захисту.

1. Автором обстоюється позиція стосовно розширення переліку малозначних справ шляхом внесення змін до ст. 19 ЦПК України. Така пропозиція є цілком слушною, однак доцільно було б більш детально зупинитися на критеріях, які беруться за основу у цьому випадку, зокрема у разі віднесення до малозначних справ спорів, що виникають з трудових відносин, адже у літературі можна зустріти діаметрально протилежні думки з цього приводу (стор. 46-50 дисертації).

2. Виникає питання стосовно перспектив і доцільності імплементації стандартів European Small Claims Procedure у національне процесуальне законодавство в контексті змісту рішення Конституційного Суду України щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спрах від 22 листопада 2023 року № 10-р(II)/2023 (стор. 54-56 дисертації) з урахуванням того, що зазначена процедура має транскордонний характер у межах ЄС. Тож виникає слушне питання, чи можна послуговуватися підходами, відбитими у процедурі European Small Claims Procedure для визначення критеріїв малозначності і реформування національного механізму розгляду малозначних справ.

3. Необхідно уточнити позицію автора щодо векторів удосконалення вітчизняної моделі судового розгляду малозначних справ, оскільки не зрозуміло яка із виокремлених ним моделей має превалювати в Україні та чи можливим є їх органічне

посидання в умовах національного правового порядку (стор. 10-11; стор. 94-95 дисертації).

4. У контексті забезпечення ефективності й дотримання розумних строків судового розгляду в малозначних справах дискусійним видається твердження про безперспективність впровадження інституту виборних мирових суддів, які функціонуватимуть у територіальних громадах і здійснюватимуть розгляд малозначних справ (стор. 96-97 дисертації).

Водночас висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний характер та не знижують науковий рівень роботи, а також можуть слугувати орієнтиром для подальших наукових пошуків здобувача.

Теоретична та практична значимість результатів дослідження. Вироблені в дисертації пропозиції та висновки можуть використовуватися: а) у науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку сучасної науки цивільного процесуального права, зокрема питань пов'язаних з диференціацією цивільних справ на категорії, розширенням сфери застосування спрощених форм здійснення правосуддя й альтернативних способів розгляду справ у цивільному судочинстві, забезпеченням його доступності; б) у законотворчій діяльності – для реформування положень чинного ЦПК України в контексті нормативно-правового закріплення означальної дефініції та критеріїв кваліфікації справ як малозначних, удосконалення процесуального порядку їх розгляду; в) у правозастосовній діяльності – під час розгляду та вирішення малозначних справ за правилами спрощеного позовного провадження; г) у навчально-методичній роботі – при викладанні й підготовці підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій з курсів «Цивільний процес», «Альтернативне вирішення цивільно-правових спорів», «Медіація та цивільне судочинство», «Право на справедливий судовий розгляд у цивільних справах», «Міжнародний цивільний процес», «Застосування Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у цивільному судочинстві».

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувача. Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено в 10 наукових працях: три статті в періодичних наукових виданнях категорії «Б», включених до переліку наукових фахових видань України, затвердженого Міністерством освіти і науки України, одна стаття в періодичному науковому виданні іноземної держави; тези шести доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях, форумах, круглих столах.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію виконано українською мовою з правильним і коректним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалу дослідження – науковий.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Дисертація є самосійною науковою працею, яку виконано з суворим дотриманням вимог академічної доброчесності. Наукова новизна, висновки та пропозиції сформульовані автором самостійно й обґрунтовані на підставі власних досліджень.

Конфлікт інтересів. Опонент не має реального чи потенційного конфлікту інтересів у взаєминах зі здобувачем та/або його науковим керівником.

Загальний висновок. Дисертація К. В. Білоуса «Малозначні справи у цивільному судочинстві» є кваліфікаційною науковою роботою, містить нові науково обґрунтовані результати, які вирішують конкретне наукове завдання, що полягає в отриманні наукових та практичних висновків щодо концептуальних підстав інституту малозначних справ у цивільному судочинстві, процесуальних особливостей їх розгляду в контексті забезпечення права на справедливий судовий розгляд, передбаченого ч. 1 ст. 6 ЄКПЛ та практики ЄСПЛ, а також наданні пропозицій щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства та судової практики у контексті дотримання гарантій права на справедливий суд під час розгляду малозначних справ. Кваліфікаційна наукова робота відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, вимогам, що визначені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Білоус Костянтин Віталійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук,
професор, завідувач кафедри цивільного процесу
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

Юрій ПРИТИКА

Ліцензійна комісія
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
26.01.2024 р.

